

9611-İŞVEREN VE İŞVEREN VEKİLİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ

Ünite 11: İş Sağlığı ve Güvenliğinde Bireysel ve Organizasyonel Faktörler

Meslek Hastalığından Korunma İlkeleri

Meslek hastalıkları; nedeni belli, önlenebilir, ilerleyici, tekrarlanabilir, maluliyet bırakan, tazminat gerektiren (bazı durumlarda maluliyet bırakmadan da meslek hastalığı oluşabilir) bildirimi zorunlu hastalık grubuna girer.

Meslek Hastalığı Çeşitleri

Hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı ve bu hastalıkların hangi işte çalışanlarda ortaya çıkabileceği konusunda hazırlanmış listeler mevcuttur (Bkz. Türkiye’de Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Tespit İşlemleri Yönetmelik, 2008). Bu Yönetmelik’te meslek hastalıkları beş grup hâlinde listelenmiştir. Listede ayrıca her hastalığın görülmesi bakımından riskli işler de yer almaktadır:

- *A Grubu:* Kimyasal nedenli meslek hastalıkları
- *B Grubu:* Mesleki deri hastalıkları
- *C Grubu:* Pnömokonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları
- *D Grubu:* Mesleki bulaşıcı hastalıklar
- *E Grubu:* Fiziksel nedenli meslek hastalıkları

Meslek Hastalıklarında Tanı

Meslek hastalıklarında tanı koyma süreci herhangi bir hastalıkta olduğundan farklı değildir. Öykü, muayene ve laboratuvar yöntemleri kullanılarak klinik tablo ile birlikte değerlendirilerek tanı konabilir. Meslek hastalığı tanısında hastalığa yol açan etkenin, kişinin çalışma hayatıyla ilişkisi temel noktadır.

Meslek Hastalıklarında Tedavi İlkeleri

Meslek hastalığına yakalanmış bir kişi için ilk yapılması gereken hastalığa neden olan etkenle olan mahruzîyetinin kesilmesi için bu etkenin olduğu iş yeri ortamında uzaklaştırılması olmalıdır. Tedavisi olan meslek hastalıklarının tedavisi yapılmalıdır. Bunun dışında bazı hastalıklarda hastalık etkeninin vücuttan atılımını artıran tedavi yöntemleri de vardır.

Meslek Hastalıklarında Korunma

Meslek hastalığının nedeni işyerindeki etkenlerdir. Bu etkenin çalışma ortamından uzaklaştırılması veya işyeri ortamında kontrol altına alınması suretiyle çalışanlarla temasının kesilmesi, yani etkilenmenin önlenmesi ile meslek hastalıklarında tam olarak korunma mümkündür.

Kişisel Koruyucu Donanımlar

Toplu koruma, iş organizasyonu ve çalışma yöntemleriyle risklerin önlenemediği durumlarda ya da bu yöntemlerin yanında ek bir tedbir alınması gereken durumlarda çalışanı iş kazası ve meslek hastalıklarından korumak amacıyla kişisel koruyucu donanım kullanılır.

Kişisel Koruyucu Donanımların Seçimi ve Kullanımı

Kişisel koruyucu donanımların seçimi ve işyerinde kullanımı ile ilgili olarak aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

- Kişisel koruyucu donanımlar, Yönetmelik hükümlerine uygun olarak tasarlanmış ve üretilmiş olmalıdır.
- Tam koruma sağlamalıdır.
- Kendileri bir tehlike kaynağı olmamalıdır.
- Kullanılan vücut kısımlarına ve yapılan işe tam uygunluk sağlamalıdır.
- Kullanımı, bakım ve temizliği kolay ve pratik olmalıdır.
- İşyeri şartlarına uygun olmalıdır.
- Temel sağlık ve güvenlik gerekliliklerine uygunluğu gösteren CE işareti taşıyan ürünler seçilmelidir.

İlk Yardım

İş sağlığı ve güvenliği kapsamında az tehlikeli işyerlerinde her 20 çalışan için 1 ilkyardımcı bulundurulması zorunludur. Herhangi bir kaza ya da yaşamı tehlikeye düşüren durumda, sağlık görevlilerinin yardımı sağlanıncaya kadar hayatın kurtarılması ya da durumun daha kötüye gitmesini önleyebilmek amacıyla olay yerinde, tıbbi araç gereç aranmaksızın mevcut araç ve gereçlerle yapılan ilaçsız uygulamalara ilk yardım diyoruz.

İlk Yardım Uygulamaları

1. Koruma: İlk yardımcı öncelikle kendisinin ve çevresinin can güvenliğini sağladıktan sonra kazazedeye yardım etmelidir. Oluşan iş kazası sonuçlarının ve tehlikenin daha fazla kişiyi etkilemesini önlemek için olay yerinin değerlendirilmesi ve güvenli bir çevre oluşturulması temel amaç olmalıdır.
2. Kaza, mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde yardım kuruluşlarına bildirilmelidir. Türkiye’de ilk yardım gerektiren her durumda bildirim 112 acil telefon numarası üzerinden gerçekleştirilir.
3. Olay yerinde yaralıya müdahale, hızlı ancak sakin ve bilinçli bir şekilde yapılmalıdır. Yaralının durumu değerlendirildikten sonra ilk yardım yapılmalıdır.

İlk Yardımda İlk Değerlendirme

Birden fazla yaralı varsa yaralıların durumu değerlendirilmeli ve öncelikli müdahale edilecekler belirlenmelidir.

- Yaralının yarasını görmesine izin vermeden korku ve endişeleri giderilmelidir.
- Yaşam bulguları aşağıda belirtilen şekilde ABC yönünden değerlendirilmelidir.

9611-İŞVEREN VE İŞVEREN VEKİLİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ

Ünite 11: İş Sağlığı ve Güvenliğinde Bireysel ve Organizasyonel Faktörler

- Yaralıda herhangi bir kırık veya kanama olup olmadığı değerlendirilmelidir.
- Bilinci kapalı ise ağızdan hiçbir şey verilmemelidir.
- Yardım ekibi (ambulans) gelene kadar olay yerinde beklenmelidir. Türkiye’de ilk yardım gerektiren her durumda 112 acil telefon numarası aranmalıdır. İlk yardım bilinmiyorsa asla yaralıya dokunulmamalı ve yaralı kımıldatılmamalıdır.
- Yaralıya müdahale bilinç kontrolü yapılarak başlanır. Bilinç durumunu değerlendirmek için yaralıya seslenilir ya da hafifçe omzuna dokunularak ‘İyi misiniz?’ diye sorulur. Eğer yaralı cevap vermiyorsa bilinç kapalı demektir. Bilincin kapalı olduğu saptandığında hızlıca şu değerlendirmeler yapılır:

İlk yardımda ABC kuralı;

- a) (Airway; Hava yolu) Hava yolu açıklığının değerlendirilmesi (Ağız, burun açık mı?)
- b) (Breathing; Solunum) Solunumun değerlendirilmesi (Nefes alıyor mu?)
- c) (Circulation; Dolaşım) Dolaşımın değerlendirilmesi (Kalp atışı, nabız var mı?)

Bilinç Bozukluklarında İlk Yardım

Yaralıda uyku hâinden başlayarak hiçbir uyarıya cevap verememe hâline kadar giden bilincin kısmen yada tamamen kaybedilmesi hâline bilinç bozukluğu denir.

- **Bayılma (Senkop):** Bayılma durumunda; Etraftaki meraklılar uzaklaştırılır. Sırt üstü yatırılır, ayakları 30 cm. kaldırılır. Buna Şok Pozisyonu denir. Sıkan giysiler gevşetilir. Kusma varsa baş yan pozisyonunda tutulur. Yaralı sıcak tutulur. Kendini iyi hissedinceye kadar dinlenmesi sağlanır.
- **Şok:** Şokta ilk yardım; Yaralının endişe ve korkuları giderilir. Şok pozisyonu verilir. Gereksiz yere yaralı hareket ettirilmez. Hava yolunun açıklığı sağlanır. Mümkün olduğunca temiz hava solunması sağlanır. Kanama varsa hemen durdurulur. Yaralı sıcak tutulur.
- **Koma:** Bu durumda; Yaralının yaşam fonksiyonlarına (ABC) bakılır. Solunum yoksa soluk yolu açılır. Dolaşım kontrol edilir. Solunum ve dolaşım varsa yaralıya koma pozisyonu verilir. Tıbbi yardım (112 ambulansı) gelinceye kadar bu pozisyonunda tutulur.

Dış Kanamalarda İlk Yardım

- Kan kaybını azaltmak için doğrudan kanayan yer üzerine temiz bir bezle bastırılır.
- Kanama durmaz ise diğer bez kaldırılmadan ikinci bir bez konur.
- Gerekirse bandaj ile sarılarak basınç uygulanır.
- Kanayan bölge kol bacak ise ve kırık şüphesi yoksa kalp seviyesinden yukarı kaldırılır ve

kanayan yere en yakın basınç noktasına basınç uygulanır.

- Gerekirse turnike uygulanır.
- Yaralıya şok pozisyonu verilir ve sık aralıklarla yaşam bulguları (ABC) değerlendirilir.
- Kanayan bölge dışarıda kalacak şekilde yaralının üstü örtülür.
- Hızla 112 aranarak sağlık kuruluşuna sevki sağlanır.

Organ Kopmalarında İlk Yardım

- Kopan organın üst kısmından etkili bir bölgeye hemen turnike uygulanır. Turnike 20 dakikada bir 2-3 dakika gevşetilir.
- Kopan organ temiz, kuru ve su geçirmeyen bir torbaya koyulur. Bu torba da buz dolu bir kaba konulur. Torbanın üstüne yaralının adı, soyadı ve olay saati yazılır, en geç 6 saat içinde hastaneye ulaştırılır.
- Kopan organ kesinlikle direk suya, alkole, tentürdiyot gibi maddelere temas ettirilmemelidir.

İç Kanamalarda İlk Yardım

Göğüs ve karın bölgesi yaralanmalarında, iç kanama düşünülmelidir.

- Yaralı şok durumunda ise hemen yaralıya şok pozisyonu verilir.
- Yaralının üzeri örtülerek vücut ısısının düşmesi önlenir.
- Asla yiyecek ve içecek verilmez.
- Kısa sürede 112 aranarak sağlık kuruluşuna sevki sağlanır.

Burun Kanamasında İlk Yardım

Yaralı sakinleştirilir, oturtulur, burun kanatları 5 dk. süre ile sıkılır. Baş öne eğik olmalıdır

Kulak Kanamasında İlk Yardım

Kanama hafifse kulak temiz bir bezle temizlenir. Kanama ciddi ise kulak tıkanmadan gazlı bezle kapanır. Yaralının hareketsiz olarak kanayan kulak üzerine yan yatması sağlanır. Eğer kafa travması ile beraber kulak kanaması varsa beyin kanaması olabileceği unutulmamalıdır.

Kafatası ve Omurga Yaralanmalarında İlk Yardım

Bilinç ve diğer yaşam bulguları değerlendirilir, eğer yaralının bilinci açıksa Yaralının hareket etmemesi sağlanır. Yaralının ortamdaki uzaklaştırılması gerekiyorsa ayaklarından tutularak düz pozisyonunda sürüklenir. Bu sırada, baş-boyun-gövde ekseninin bozulmamasına (başın oynatılmamasına) ve sarsıntıya maruz kalmamasına dikkat edilmelidir.

Kırıklarda İlk Yardım

- Kırıklarda ani hareketlerden kaçınılmalı, kırık yerine konulmaya çalışılmamalıdır.
- Kırık kolda ise ödem oluşacağından yüzük, saat vb. eşyalar çıkartılmalıdır.

9611-İŞVEREN VE İŞVEREN VEKİLİNİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ EĞİTİMİ

Ünite 11: İş Sağlığı ve Güvenliğinde Bireysel ve Organizasyonel Faktörler

- Açık kırık varsa tespitten önce yara üzeri temiz bir bezle kapatılmalıdır.
- Kırık olan bölge kırık düzeltilmeye çalışılmadan kemiklerin oynamasını önlemek için bir üst ve bir alt eklemi de içine alacak şekilde karton, tahta vb. sert cisimle tespit edilmelidir.

Yanıklarda İlk Yardım

Herhangi bir ısıya maruz kalma sonucu oluşan doku bozulmasına yanık denir. Yanık genellikle sıcak su veya buhar teması sonucu meydana geldiği gibi, sıcak katı maddelerle, sürtünme ile asit alkali gibi kimyasal maddelerle, elektrik akımı etkisiyle veya radyasyon nedeniyle de oluşur.

Zehirlenmelerde İlk Yardım

Solunum yolu ile zehirlenme ise ilk yardımcı maske veya ıslak bez kullanarak öncelikle kendini korumalıdır. İşyerinde yoğun duman veya gaz kaçağı varsa hastayı açık havaya çıkarmak gerekir. Bu arada hemen itfaiyeye de haber verilmelidir. Zehirlenmeye neden olan maddenin ortamdan uzaklaştırılması için işyeri havalandırılmalıdır. Zehirli madde ağızdan alınmışsa bol su ile çalkalanır, ele temas etmişse el sabunlu su ile yıkanır, vücuda bulaşmış bir şey varsa vücut bol su ile yıkanır.

Yabancı Cisimle Boğulmalarda İlk Yardım

Boğulan kişinin arkasına geçilir ve kollar bele dolanır. İlk yardımcı bir elini baş parmağı avuç içinde olacak şekilde yumruk yapar. Hastanın göbeğinin üst bölgesine, kaburgaların ve göğüs kemiğinin altına yerleştirir. Diğer eli ile yumruk yaptığı elini sıkıca kavrayarak karnı hızlıca içeri ve yukarı doğru bastırır. Bu işlem tıkanıklık giderilinceye kadar 6 - 10 kez tekrarlanmalıdır.

Hayvan Isırma ve Sokmalarında İlk Yardım

Isırıkta hafif yaralanma varsa yara 5 dakika süreyle sabun ve soğuk suyla yıkanır, ciddi yaralanma ve kanama varsa yaraya temiz bir bezle basınç uygulanarak kanama durdurulur ve yaranın üstü temiz bir bezle kapatılır. Arı, akrep, yılan veya deniz canlısı tarafından sokulmuşsa kişinin alerjisi var ise hayati tehlike olabilir. Alerji gelişen hastada öncelikle yaşamsal bulgular değerlendirilir. Soluk yolunun açıklığı ve solunum kontrol edilir. Solunum sağlandıktan sonra önce sokulan bölge bol suyla yıkanır. Arının iğnesi derinin üzerinden görülüyorsa sıkılmadan çıkarılır ve soğuk uygulama yapılır.

Göze Yabancı Cisim Kaçmasında İlk Yardım

Yabancı cisim, toz veya kirpik ise gözü ışığa çevirip alt göz ve üst göz kapağına bakılır. Görünüyorsa nemli, temiz bir bezle çıkartılır. Kişiye gözünü kırpmaması söylenir. Göz bol su ile yıkanabilir. Ancak batan cisim metal veya sert ise gerekmedikçe hasta hareket ettirilmez ve göze hiçbir müdahale yapılmaz.

Kulağa ve Buruna Yabancı Cisim Kaçmasında İlk Yardım

Kesinlikle sivri ve delici bir cisimle müdahale edilmemelidir. Burun duvarına bastırarak kuvvetli bir nefes verme ile cismin atılması sağlanabilir.